

ONDERNEMERSCHAPSCULTUUR EN ONDERNEMEND GEDRAG IN VLAANDEREN: SITUATIE 2019

Jolien Roelandt en Petra Andries

Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent

Beleidsrapport STORE-20-0018

25 mei 2020

1. Inleiding

In de tweede helft van 2019 voerde het nieuwe Steunpunt Ondernemerschap en Regionale Economie (STORE 2.0) zijn vierde onderzoek uit naar de ondernemerschapscultuur en het ondernemend gedrag in Vlaanderen anno 2019. De resultaten, gepresenteerd in dit rapport, zijn gebaseerd op een telefonische enquête bij een representatieve steekproef van 1294 inwoners van Vlaanderen, tussen 18 en 64 jaar oud. De steekproef is, net als bij het onderzoek van 2016, 2017 en 2018 (Andries et al., 2017, 2018; Roelandt & Andries, 2019), gestratificeerd naar leeftijd, gender, en opleidingsniveau. De resultaten zijn ook gewogen op basis van deze drie dimensies. De methodologie en vraagstelling is zeer gelijkaardig aan die van het vorige Steunpunt Ondernemerschap en Regionale Economie, wat maakt dat de resultaten vergelijkbaar zijn met Vlaamse cijfers voor eerdere jaren (zie ook Holvoet, Bosma, en Crijns, 2015a en 2015b) en met internationale gegevens uit de Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (Global Entrepreneurship Research Association, 2019 en 2020).

Wat de internationale vergelijking betreft, zal verwezen worden naar de referentielanden Nederland, Luxemburg, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zweden¹.

2. De belangrijkste resultaten anno 2019***Maatschappelijke perceptie van ondernemerschap***

Verschillende onderdelen van de bevraging polsten naar de perceptie en zichtbaarheid van ondernemerschap in België. Meer dan de helft van de Vlamingen (56%) meent anno 2019 dat ondernemerschap over het algemeen als een wenselijke carrièrekeuze wordt beschouwd². Ongeveer 61% van de Vlamingen geeft aan dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten, wat gelijkaardig is aan het cijfer voor 2018 (60%) en iets lager ligt dan de cijfers voor 2016 (65%) en 2017 (70%) (zie Tabel I en Figuur I in Appendix)³. Daarnaast vindt 49% van de Vlamingen dat

¹ In het verleden werd ook vergeleken met Frankrijk, maar dit land is niet langer opgenomen in de internationale GEM studie, zodat er geen statistieken beschikbaar zijn.

² Deze statistiek voor 2019 is nog niet beschikbaar voor de referentielanden. Wanneer we vergelijken met de internationale cijfers inzake wenselijke carrièrekeuze voor 2018, zien we dat Vlaanderen anno 2019 hoger scoort dan Luxemburg (49%), Duitsland (50%), en Zweden (49%) anno 2018, gelijk aan het Verenigd Koninkrijk (56%), en lager dan Nederland (82%) anno 2018 (Global Entrepreneurship Research Association, 2019).

³ Deze statistiek voor 2019 is nog niet beschikbaar voor de referentielanden. Wanneer we vergelijken met de internationale cijfers inzake aanzien en respect voor 2018, zien we dat Vlaanderen anno 2019 lager scoort Nederland (63%), Zweden (72%), Luxemburg (74%), Duitsland (75%) en het Verenigd Koninkrijk (76%) anno 2018 deden (Global Entrepreneurship Research Association, 2019).

men vaak verhalen over succesvolle jonge bedrijven ziet in de media.⁴ Verder geeft 53% aan persoonlijk iemand te kennen die de voorbije twee jaar een zaak heeft opgericht. Net als in 2016, 2017 en 2018, liggen deze cijfers dus beduidend hoger dan in het verleden (zie Tabel I en Figuur I in Appendix)⁵. Ook had ongeveer 17% van de Vlamingen in het verleden ooit een eigen zaak.

Bijkomende analyse naar leeftijdscategorie toont enkele interessante verschillen betreffende maatschappelijke perceptie. Van de jongeren tussen 18 en 29 jaar geeft maar liefst 67% aan dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten, terwijl dit cijfer voor andere leeftijdscategorieën tussen 55% en 62% ligt. Individuen tussen de 30 en 34 jaar zijn gemiddeld minder positief over de media-aandacht voor succesvol ondernemerschap, maar hebben wel vaker ondernemers in hun persoonlijk netwerk dan andere leeftijdscategorieën. Terwijl slechts 42% van hen aangeeft vaak verhalen over succesvolle jonge bedrijven te zien in de media, kent maar liefst 66% van hen persoonlijk iemand die de voorbije twee jaar een zaak heeft opgericht.

Ook meer gedetailleerde analyses waarbij rekening wordt gehouden met het opleidingsniveau van de respondenten, geven enkele interessante inzichten. Hoewel 64% van de universitair (Bachelor, Master of Doctoraat) aangeeft dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten, beschouwen slechts 50% van hen ondernemerschap als een wenselijke carrièrekeuze. Dit is lager dan Vlamingen met een lager opleidingsniveau, waar maar liefst 64% ondernemerschap als een goede carrièrekeuze beschouwt.

Tenslotte zien we dat het persoonlijk netwerk van mannen vaker ondernemers telt (60%) dan het geval is bij vrouwen (46%).

Individuele zelfperceptie

Wanneer we kijken naar de individuele percepties van ondernemerschap, zien we dat 40% van de Vlamingen denkt dat er zich in de komende 6 maanden goede opportuniteiten zullen voordoen om een bedrijf op te richten. Dit is een lichte daling in vergelijking met de cijfers voor 2017 (44%) en 2018 (42%) (zie Tabel I en Figuur II in Appendix). Internationaal blijft Vlaanderen achter op het Verenigd Koninkrijk (44%), Duitsland (52%), Luxemburg (58%), Nederland (65%), en Zweden (80%) (Global Entrepreneurship Research Association, 2020).

Wanneer we kijken naar het vertrouwen van de Vlamingen in hun eigen kunnen, zien we dat 50% over de nodige kennis, vaardigheden en ervaring denkt te beschikken om een zaak te starten. Vorig jaar bedroeg dit 56%. Hoewel de stijging van vorig jaar dus niet verder wordt gezet, scoort Vlaanderen in vergelijking met de referentielanden toch nog vrij goed. Nederland (42%), Duitsland (46%) en Luxemburg (49%) scoren hier lager dan Vlaanderen, en Zweden (51%), en het Verenigd Koninkrijk (55%) hoger (Global Entrepreneurship Research Association, 2020).

⁴ Deze statistiek voor 2019 is nog niet beschikbaar voor de referentielanden. Wanneer we vergelijken met de internationale cijfers inzake media-aandacht voor 2018, zien we dat Vlaanderen anno 2019 gelijkaardig scoort als Luxemburg (49%) en Duitsland (50%) anno 2018, maar lager dan het Verenigd Koninkrijk (58,5%), Zweden (63%) en Nederland (65%) anno 2018 (Global Entrepreneurship Research Association, 2019).

⁵ Deze statistiek voor 2019 is nog niet beschikbaar voor de referentielanden. Wanneer we vergelijken met de internationale cijfers inzake het persoonlijk kennen van ondernemers voor 2018, zien we dat Vlaanderen anno 2019 hoger scoort dan de referentielanden Luxemburg (46%), Duitsland (46%), het Verenigd Koninkrijk (49%) en Nederland (52%) anno 2018, en lager dan Zweden (55%) anno 2018 (Global Entrepreneurship Research Association, 2019).

Verder geeft nog steeds 49% van de Vlamingen die opportuniteiten zien aan dat angst om te falen hen zou tegenhouden om een zaak te starten, wat in lijn ligt met de voorbije jaren (2014-2017) en ten opzichte van 2018 zelfs nog wat toenam (zie Tabel I en Figuur II in Appendix). Dit cijfer blijft hoger dan in de referentielanden: Vlaanderen scoort op angst om te falen nog steeds hoger dan Nederland (27%), Duitsland (30%), Zweden (43%), het Verenigd Koninkrijk (45%) en Luxemburg (46%) (Global Entrepreneurship Research Association, 2020).

We merken dat Vlamingen tussen 30 en 34 jaar de meeste opportuniteiten zien (48%), en dat jongeren (18-29 jaar) net zoals vorig jaar hun eigen ondernemerscompetenties het laagst inschatten. Slechts 34% van de jongeren denkt over de nodige competenties te beschikken om een eigen zaak te starten. Universitairen (Bachelor, Master of Doctoraat) zien meer opportuniteiten dan lager opgeleiden, maar geven ook het meest aan dat angst om te falen hen zou tegenhouden om een zaak op te starten (55%). Verder zien mannen beduidend meer opportuniteiten om een onderneming te starten dan vrouwen (45% versus 36%), hebben ze minder angst om te falen (43% versus 58%), en schatten zij hun ondernemerscompetenties ook hoger in: 62% van de mannen versus 39% van de vrouwen denkt over de nodige competenties te beschikken om een eigen zaak te starten.

Startersactiviteiten

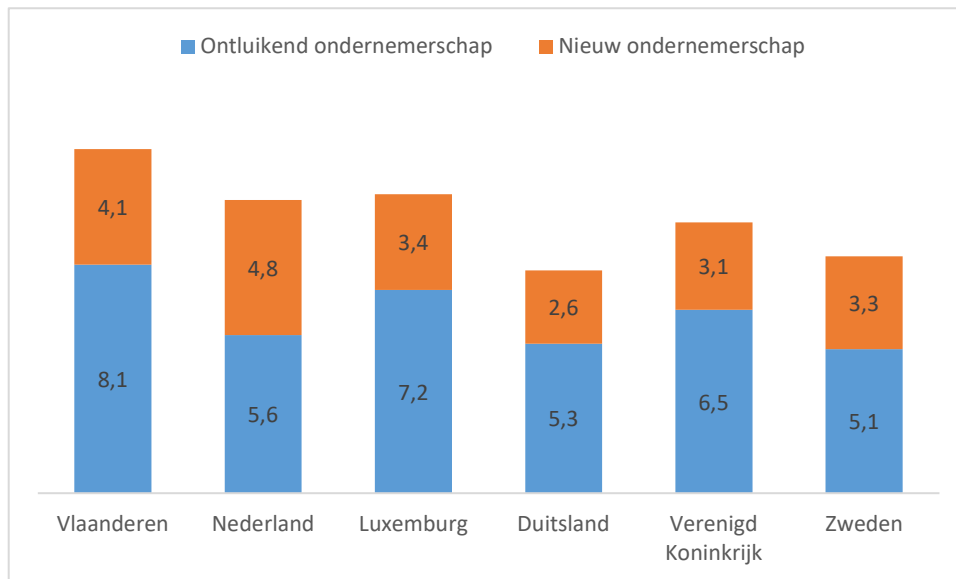
De studie ging ook na hoeveel personen in de totale bevolking tussen 18-64 jaar aangeven (a) actief betrokken te zijn bij het opstarten van een nieuwe onderneming (ontluikend ondernemerschap) of (b) leiding te geven aan een eigen bedrijf dat minder dan 3,5 jaar oud is (nieuw ondernemerschap)⁶. Net zoals in vroegere studies en in de internationale GEM studie, wordt het onderscheid tussen 'ontluikend' en 'nieuw' ondernemerschap bepaald op basis van uitbetaling van lonen, salarissen, of betalingen in natura door de nieuwe onderneming. Bij uitbetaling sinds minder dan 3 maanden spreken we van 'ontluikend ondernemerschap'. Bij uitbetaling sinds meer dan 3 maanden maar minder dan 42 maanden spreken we van 'nieuw ondernemerschap'.

Uit de bevraging blijkt dat maar liefst 8,1% van de Vlamingen een onderneming aan het opstarten is. Verder leidt 4,1% van de Vlamingen een eigen onderneming die minder dan 3,5 jaar oud is ('nieuw ondernemerschap'). De stijgende trend van de voorbije jaren zet zich dus verder (zie Tabel I en Figuur III in Appendix). Bijgevolg zien we opnieuw een historisch record in de totale ondernemersactiviteit in Vlaanderen. In totaal was 12,0% van de bevolking tussen 18-64 jaar actief als ontluikend of nieuw ondernemer⁷. In Figuur 1 worden ook het ontluikend en nieuw ondernemerschap in de referentielanden in kaart gebracht. We zien dat Vlaanderen, in termen van de totale ondernemersactiviteit, beduidend hoger scoort dan Duitsland (7,6%), Zweden (8,3%), Verenigd Koninkrijk (9,3%), Luxemburg (10,2%) en Nederland (10,4%) (Global Entrepreneurship Research Association, 2020).

⁶ Respondenten geven zelf aan of ze betrokken zijn bij startups. Deze indicator is dus gebaseerd op zelfidentificatie en verschilt van andere indicatoren die gebaseerd zijn op registraties en administratieve data.

⁷ Deze indicator is vergelijkbaar met de TEA-indicator (Total Early-stage Entrepreneurial Activity) uit de GEM studie. De totale ondernemersactiviteit is lager dan de som van de cijfers voor ontluikend en voor nieuw ondernemerschap, aangezien sommige respondenten zowel ontluikend als nieuw ondernemer zijn.

Figuur 1: Ontluikend en nieuw ondernemerschap in referentielanden als % van de bevolking

Bron referentielanden: Global Entrepreneurship Research Association, 2020.

We zien dat de leeftijdscategorieën van de 30 tot 34-jarigen (met een totale ondernemerschapsactiviteit van 14,1%) en de 35 tot 44-jarigen (met een totale ondernemerschapsactiviteit van 16,5%) het meest ondernemend zijn. Opmerkelijk is ook dat, in lijn met de resultaten van 2018, 4,6% van de Vlamingen tussen 55 en 64 jaar bezig is een eigen zaak op te starten en 2,7% van hen een eigen onderneming leidt die minder dan 3,5 jaar oud is. Vrouwen ondernemen minder dan mannen. Ongeveer 5,4% van de vrouwen en 10,8% van de mannen is bezig een eigen zaak op te starten. Verder leidt 2,6% van de vrouwen en 5,6% van de mannen een eigen onderneming die minder dan 3,5 jaar oud is.

Aan de Vlamingen die bezig zijn een zaak op te starten ('ontluikende ondernemers') en/of die een eigen onderneming leiden die minder dan 3,5 jaar oud is ('nieuwe ondernemers'), werd gevraagd of zij bekend zijn met de maatregelen van de Vlaamse overheid. De kennis van de maatregelen varieert tussen de 26% en de 63%, afhankelijk van de specifieke maatregel. De gedetailleerde cijfers worden weergegeven in Tabel 1 hieronder. Merk wel op dat deze cijfers gebaseerd zijn op een vrij beperkt aantal respondenten, en dat ze dus met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden⁸.

⁸ Gezien het beperkt aantal observaties, worden deze cijfers dan ook niet verder opgesplitst naar leeftijd, opleiding, en geslacht.

Tabel 1: Bekendheid met overheidsmaatregelen

Maatregel	% ondernemers met kennis van deze maatregel
Subsidies voor innoveren, investeren, opleiding en advies, gegeven door het Agentschap Innoveren & Ondernemen, zoals de kmo-portefeuille, de kmo-groeisubsidie, de ecologiepremie+,...	63%
Coaching- en adviestrajecten gefinancierd door het Agentschap Innoveren & Ondernemen, zoals go4Business, Start Me Up, Maak werk van je zaak, Finmix Bedrijfsfinanciering,...	48%
Subsidies, advies en begeleiding voor exporteren en internationaliseren, gegeven door Flanders Investment & Trade	31%
Producten van Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV), zoals de win-winlening, de startlening, de cofinanciering, waarborgen, risicokapitaal,...	50%
De subsidiedatabank van het Agentschap Innoveren & Ondernemen (www.subsidiedatabank.be)	26%

Intrapreneurship

Ondernemend gedrag kan zich niet enkel manifesteren als het opstarten van nieuwe ondernemingen, maar ook als ‘intrapreneurship’, i.e. het initiëren van nieuwe activiteiten als werknemer van een gevestigde onderneming. Eerder onderzoek toont aan dat intrapreneurship tweemaal zoveel voorkomt in landen met hoge inkomsten dan in landen met lage inkomsten, en dat landen met lage ondernemerschapsactiviteiten (zoals België in het verleden) typisch meer intrapreneurship vertonen (Bosma, Stam, Wennekers, 2011).

Net als vroegere internationale GEM-studies gebruikt deze studie volgende criteria voor het identificeren van intrapreneurship:

- De respondent is fulltime of part-time werknemer;
- De respondent was de voorbije drie jaar betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten voor zijn/haar belangrijkste werkgever. Hieronder verstaan we het ontwikkelen of op de markt brengen van nieuwe goederen of diensten, het opzetten van een nieuwe businessunit, een nieuwe vestiging of dochtermaatschappij;
- De respondent had in deze activiteiten een leidersrol (in tegenstelling tot een ondersteunende rol).

Van alle Vlamingen had 12,1% in de voorbije drie jaar een leidersrol bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten voor zijn of haar werkgever (intrapreneurship gedefinieerd in brede zin). Ongeveer 9,5% van alle Vlamingen was ook op het moment van de bevraging actief als intrapreneur (intrapreneurship gedefinieerd in enge zin)⁹. In het midden van de professionele carrière (leeftijd 35-44 jaar), is de kans

⁹ Global Entrepreneurship Research Association (2020) bevat geen cijfers rond intrapreneurship. Een internationale vergelijking is dus niet mogelijk.

op intrapreneurship het grootst. Vooral jongeren (18-29 jaar) zijn beduidend minder actief als intrapreneur. Mannen en hoogopgeleiden zijn vaker intrapreneur dan vrouwen of personen met een lager opleidingsniveau. De cijfers rond intrapreneurship zijn ten opzichte van 2018 lichtjes gedaald, maar liggen nog steeds beduidend hoger dan in 2016 en 2017 (zie Tabel I in Appendix).

Financiering van ondernemers

Van alle Vlamingen heeft 6% de laatste drie jaren geld geïnvesteerd in een nieuwe zaak die door iemand anders opgestart werd. Dit ligt in lijn met de cijfers voor 2016 en 2018. Gemiddeld investeerde men ongeveer €19.166. Aangezien dit gemiddelde vertekend wordt door enkele grote investeringen, berekenden wij ook de mediaan, dewelke €7.500 bedraagt. Vlamingen tussen 18 en 34 jaar investeren de kleinste bedragen, terwijl Vlamingen tussen 45 en 54 jaar de grootste investeringen doen. Vrouwen investeren minder vaak dan mannen (4,3% versus 7,6%). We zien hier geen verschillen tussen individuen met verschillende niveaus van opleiding.

3. Samenvatting

De studie toont een stabiel en positief beeld van de maatschappelijke perceptie rond ondernemerschap in Vlaanderen. Meer dan de helft van alle Vlamingen beschouwt ondernemen in 2019 als een interessante carrièrekeuze met hoge status, en kent een ondernemer die de voorbije twee jaar een zaak heeft opgericht. Het vertrouwen in de eigen competenties om te ondernemen is lichtjes gedaald en bedraagt nu 50%. Ongeveer 40% van de Vlamingen ziet opportuniteiten om te ondernemen. Ondanks de aanhoudende inspanningen van de Vlaamse overheid op dit vlak, wordt bijna de helft van hen anno 2019 tegengehouden door de angst om te falen. Dit suggereert dat we nog steeds met een risicomijdende cultuur kampen en mislukking nog te vaak een taboe is.

Hoewel de individuele zelfperceptie lichtjes achteruit gegaan is ten opzichte van vorig jaar, blijft de positieve maatschappelijke perceptie zich verder vertalen in een toename van het aantal Vlamingen dat bezig is een eigen zaak op te starten, en het aantal Vlamingen dat een eigen zaak leidt die minder dan 3,5 jaar oud is. De totale ondernemersactiviteit in Vlaanderen was nooit eerder zo hoog. De Vlaamse ondernemers blijken vrij goed op de hoogte te zijn van de maatregelen van de Vlaamse overheid ter ondersteuning van ondernemerschap en innovatie, maar de kennis varieert sterk naargelang de specifieke maatregel. Tenslotte vertonen de cijfers voor intrapreneurship in Vlaanderen een lichte daling ten opzichte van vorig jaar, maar liggen ze nog steeds beduidend hoger dan de cijfers voor de jaren 2016 en 2017.

Wat de verschillende doelgroepen betreft, zien we dat mannen en vrouwen de maatschappelijke perceptie rond ondernemerschap gelijkaardig inschatten. Vrouwen scoren echter beduidend lager op vlak van individuele zelfperceptie in vergelijking met hun mannelijke tegenhangers. Ze zien minder opportuniteiten, hebben minder vertrouwen in eigen kunnen om een bedrijf op te richten, en angst om te falen houdt hen vaker tegen om de stap naar ondernemerschap te zetten. Dit vertaalt zich ook in beduidend lagere cijfers inzake nieuw en ontluikend ondernemerschap. Indien de Vlaamse overheid verder wil inzetten op het ondernemerspotentieel van de vrouwelijke Vlaming, dan is de individuele zelfperceptie van vrouwen inzake ondernemerschap een aandachtspunt.

Verder zijn ook de jongeren van 18 tot 29 jaar een belangrijke doelgroep. Hoewel zij gemiddeld scoren qua maatschappelijke perceptie (uitgezonderd de hoogste score voor de status van

ondernemerschap), schatten zij hun competenties het laagst in en laten zij zich, zij het in mindere mate, afschrikken door de angst om te mislukken. Dit suggereert dat er blijvend dient ingezet te worden op ondernemerschapsonderwijs, coaching en ondersteuning van ondernemende studenten, en initiatieven als student-ondernemerschap, om zo de ondernemersvaardigheden bij jongeren verder te versterken, maar ook om hun contacten met ervaren ondernemers en adviseurs verder uit te bouwen.

Voorts vallen ook de relatief lage startersactiviteiten bij de Vlamingen in de leeftijdscategorie 45-65 op (ten opzichte van jongere Vlamingen). Nochtans kunnen zij een belangrijke doelgroep zijn voor het beleid. Ze beschikken immers over veel kennis en ervaring en hebben daardoor een groter vertrouwen in eigen kunnen en minder angst voor falen. Toch zetten zij slechts in beperkte mate de stap naar ondernemerschap.

Tot slot is er ook nog bij de categorie universitaire ruimte voor verbetering. Hoewel zij wel het meest opportuniteiten zien en het hoogst scoren op vlak van ondernemerschapsactiviteiten, geeft slechts 1 op 2 van hen aan dat ondernemerschap een wenselijke carrière is. Ook kampen zij met de hoogste angst om te falen. Wellicht hangt de hoge graad van intrapreneurship ook samen met de hogere graad van faalangst binnen deze leeftijdscategorie..

4. Bronnenlijst

Andries, P., Rijssegem, L., Roelandt, J., Stappers, J., Vaznyte, E. (2017) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2016. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-17-001.

Andries, P., Rijssegem, L., Roelandt, J. (2018) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2017. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-18-003.

Bosma, N., Crijns, H., Holvoet, T. (2013a). Beleidsrapport STORE-B-12-004A Global Entrepreneurship Monitor 2011. Report for Belgium & Flanders.

Bosma, N., Holvoet, T., Crijns, H. (2013b). Beleidsrapport STORE-B-13-016 Global Entrepreneurship Monitor 2012. Report for Belgium & Flanders.

Bosma, N., Holvoet, T., Crijns, H. (2014). Beleidsrapport STORE-B-14-012 Global Entrepreneurship Monitor 2013. Report for Belgium & Flanders.

Bosma, N., Stam, E., Wennekers, S. (2011). Intrapreneurship versus independent entrepreneurship: A cross-national analysis of individual entrepreneurial behavior. Utrecht School of Economics, Tjalling C. Koopmans Research Institute, Discussion Paper Series 11-04.

Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2018). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2017/18. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Kuala Lumpur, Malaysia: Universiti Tun Tun Abdul Razak, Korea Entrepreneurship Foundation.

Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2017). GEM Global Entrepreneurship Monitor: 2016 Global Report. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Kuala Lumpur, Malaysia: Universiti Tun Tun Abdul Razak, Monterrey, Mexico: Tecnológico de Monterrey.

Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2015a). Beleidsrapport STORE-B-15-009- Global Entrepreneurship Monitor 2014. Report for Belgium & Flanders.

Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2015b). Bijlage Beleidsrapport STORE-B-15-009. Global Entrepreneurship Monitor 2014. Samenvatting voor Vlaanderen.

Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2016), "Global Entrepreneurship Monitor 2001-2015. 15 jaar GEM Vlaanderen: een overzicht," Beleidsrapport STORE-B-15-011.

Roelandt, J. en Andries, P. (2019) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2018. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-19-005.

Appendix

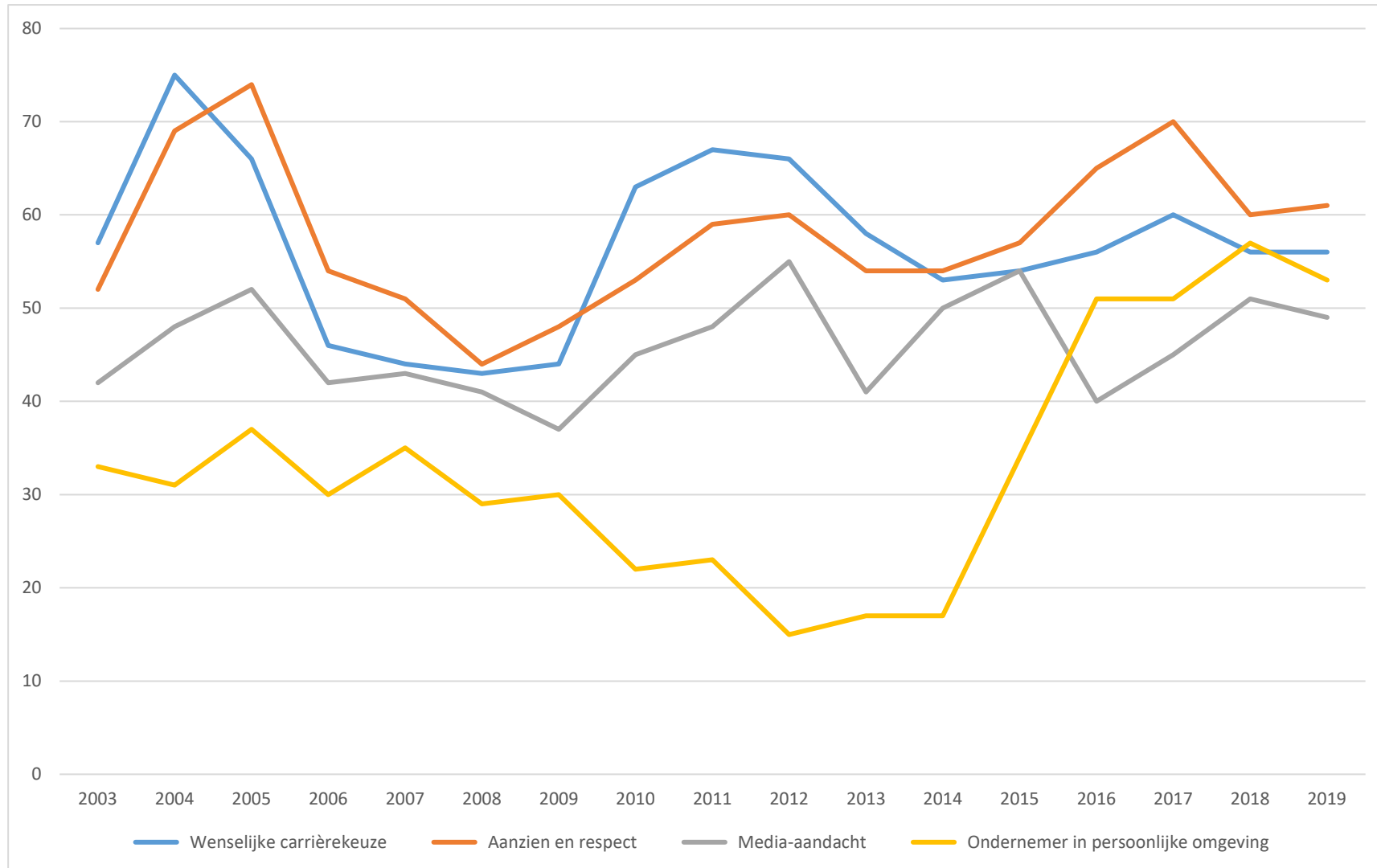
Tabel I: Indicatoren voor Vlaanderen 2004-2019 (als % van de populatie)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Maatschappelijke perceptie																
Wenselijke carrièrekeuze	75	66	46	44	43	44	63	67	66	58	53	54	56	60	56	56
Aanzien en respect	69	74	54	51	44	48	53	59	60	54	54	57	65	70	60	61
Media-aandacht	48	52	42	43	41	37	45	48	55	41	50	54	40	45	51	49
Ondernemer in persoonlijke omgeving	31	37	30	35	29	30	22	23	15	17	17		51	51	57	53
Individuele zelfperceptie																
Opportunitetsdetectie	39	40	12	21	13	13	38	40	33	34	41	48	26	44	42	40
Vertrouwen in eigen kunnen	40	47	36	42	39	38	41	40	37	33	29	31	44	44	56	50
Angst voor falen ¹	34	26	26	24	32	22	36	39	42	47	50	49	50	50	46	49
Startersactiviteiten																
Ontluikend ondernemerschap	1.5	2.6	2.1	2.7	2.1	1.6	2.2	2.3	1.3	2.8	2.6	3.7	4.8	5.3	6.9	8.1
Nieuw ondernemerschap	1.2	1.3	1.2	0.7	1.0	1.8	1.3	2.5	1.6	1.7	2.2	2.0	1.6	3.4	3.5	4.1
Totale ondernemerschapsactiviteit	2.7	3.7	3.2	3.4	3.0	3.3	3.5	4.8	2.8	4.4	4.7	5.4	6.4	8.2	10.4	12.0
Intrapreneurship																
In brede zin (afgelopen 3 jaren)													7.0	5.1	14.2	12.1
In enge zin (momenteel)											4.8		5.4	4.5	10.9	9.5
Financiering van ondernemers																
Investeerder													5.8	7.5	6.3	6.0
Gemiddelde investering (in €)													11999	14679	21276	19166
Mediaan investeringen (in €)													5000	4500	11000	7500

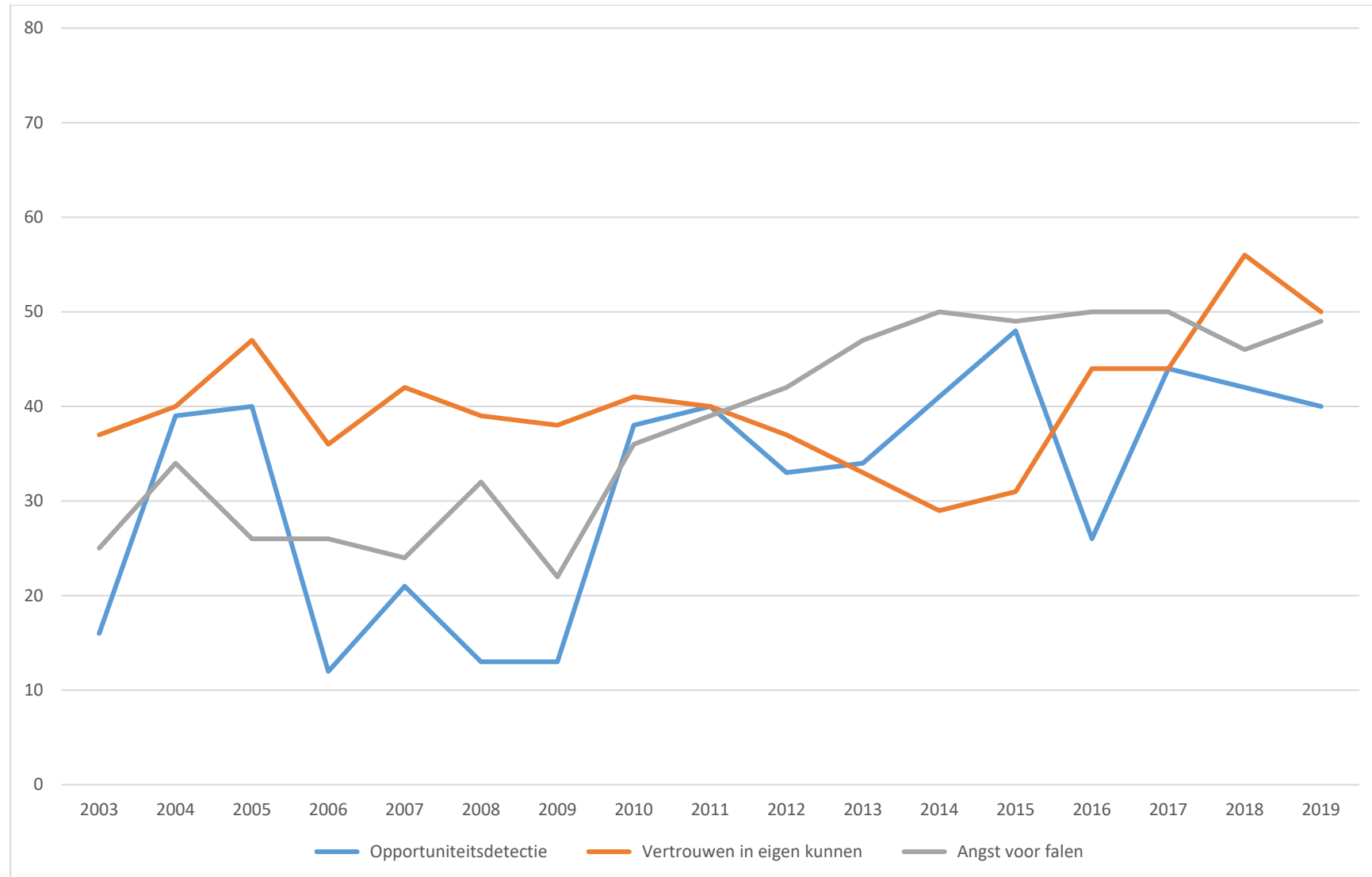
¹ Hier uitgedrukt als percentage van de Vlamingen die in de komende 6 maanden goede opportuniteiten verwachten om een bedrijf te starten.

Bron: De cijfers voor 2003-2015 werden overgenomen uit Holvoet et al. (2016) en maken deel uit van de internationale GEM-studie. Deze cijfers werden aangevuld met Bosma et al. (2013a, 2013b en 2014), en Holvoet et al. 2015a. De cijfers voor 2016, 2017 werden overgenomen uit Andries et al. (2017, 2018) en voor 2018 uit Roelandt & Andries (2019).

Figuur I: Evolutie van de maatschappelijke perceptie (als % van de populatie)

Figuur II: Evolutie van de individuele zelfperceptie (als % van de populatie)

Figuur III: Evolutie van de startersactiviteiten (als % van de populatie)

